

ЕЛЕНА КОВАЛЬСЬКА,

кандидат соціологічних наук, асистент кафедри методології і методів соціологічних досліджень факультету соціології КНУ імені Тараса Шевченка (03022, Київ, просп. Глушкова, 4д)

YELIENA KOVALSKA,

Candidate of Science in Sociology, Assistant at the Department of Methodology and Methods of Sociological Research, Faculty of Sociology, Taras Shevchenko National University of Kyiv (4d, Hlushkova Avenue, Kyiv, 03022)

e.sokolovskaja@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1981-2255>

Оцінка емпіричної валідності Адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера

У недавній публікації нами було презентовано результати теоретичної валідації Адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера (далі — АІСХ Ворнера) [Ковальська, 2019]. Так, у рамках процедури адаптації ІСХ Ворнера було сконструйовано Адаптовану схему стратифікації В. Ворнера, що включає такі характеристики, як рід зайнятості, рівень доходу, район проживання і стан помешкання. У результаті процедури емпіричної інтерпретації їх було подано у вигляді показників з конкретними балами індексу:

$$\text{АІСХ Ворнера} = \text{ЗП}^1 \text{ "рід занять"} \times 2,9 + \text{ЗП} \text{ "рівень доходу"} \times 2,5 + \text{ЗП} \text{ "район проживання"} \times 1,2 + \text{ЗП} \text{ "стан помешкання"} \times 1.$$

Отриманий респондентом підсумковий бал дає змогу здійснити підсумкову категоризацію з огляду на соціальну позицію, що її посідає індивід у суспільстві (див. табл. 1).

Таблиця 1

Інтервали для категоризації респондентів на підставі значень Адаптованого ІСХ Ворнера

Клас	Інтервали значень індексу
Верхній вищий	7,6–10,1
Нижній вищий	10,1–13,0

1

ЗП — значення показника.

Цитування: Ковальська, Є. (2020). Оцінка емпіричної валідності Адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 3, 110–123.

Закінчення табл. 1

Клас	Інтервали значень індексу
Верхній середній	13,0–15,5
Нижній середній	15,5–25,2
Верхній нижчий	25,2–46,7
Нижній нижчий	46,7–53,2

Пропонована стаття є наступним кроком валідазації, який передбачає перевірку емпіричної валідності АІСХ Ворнера.

Претест анкети

Перш ніж перейти до валідаційних досліджень, було здійснено пілотне опитування з метою перевірки адекватності формулювань запитань. Перевірялася також відповідність формулювань умовам інтерв'ювання в ситуації, подібній до проведення масових опитувань. У процедурі первинної апробації взяли участь 20 респондентів різної статі та віку, котрі відповідали на всі 22 тестові запитання (див. Додаток), а потім висловлювали свої враження, пов'язані з адекватністю формулювань і процедури проведення інтерв'ю. У середньому на проходження анкети респонденти витрачали не більш як 10 хвилин.

Як показали результати апробації, жодне із запитань, включених до методики, не викликало у респондентів труднощів при заповненні опитувального листка. Водночас респонденти вказали на підвищену сензитивність запитання, що стосується рівня місячного доходу в розрахунку на одну людину в сім'ї. При цьому всі учасники опитування відповіли на нього. З метою зниження ймовірності переривання інтерв'ю було вирішено розмістити це запитання наприкінці анкети. На підставі результатів попередньої апробації було зроблено висновок, що методика придатна для подальшої валідації.

Схема емпіричної валідації АІСХ Ворнера

У вітчизняній соціологічній традиції заведено говорити про два основні види валідності — теоретичну та емпіричну (В. Паніотто, С. Дембіцький). У контексті нашого дослідження ми підрозділяємо емпіричну валідність на два компоненти: незалежний і залежний. Незалежний становлять такі види валідності, як конструктна, критеріальна і прогностична, залежний — порівняльна валідність [Дембицкий, 2017]. Наше дослідження дало змогу перевірити конструктну та критеріальну валідність, що задовольняє мінімальні вимоги емпіричної валідації [Дембицкий, 2019: с. 270–273].

Конструктна валідність ґрунтується на включеності вимірюваного конструкта до номологічної мережі [Campbell, 1959]. В підґрунті перевірки конструктної валідності лежить принцип, відповідно до якого конструкти, по-

в'язані в теорії, мають бути пов'язані і фактично. Відповідно, конструкти, не пов'язані в теорії, не мають демонструвати зв'язків і в даних спостережень.

Для перевірки конструктної валідності було проведено методичне опитування серед жителів міста Києва з використанням вибірки, збалансованої за статтю та віком. Отримані результати допомогли розглянути взаємозв'язок показників АІСХ Ворнера з розподілом відповідей на запитання, спрямовані на пряме вимірювання самооцінки свого становища в суспільстві.

Критеріальна валідність належить до визначення, якою мірою результати вимірювань пов'язані з тим чи тим об'єктивним показником. Як спосіб перевірки критеріальної валідності вимірювальної методики ми обрали перевірку очікуваних розбіжностей при опитуванні “контрастних” у ракурсі досліджуваного явища груп [Дембицкий, 2017: с. 116]. Підтвердження цього підходу знаходимо також у В. Паніотто [Паниотто, 1986: с. 104], котрий позначає даний підхід у термінах “валідності щодо відомих груп”. Його суть полягає в тому, що в певний спосіб (наприклад, за допомоги експертних оцінок) обирають дві групи респондентів, що відрізняються за вимірюваною властивістю. Після цього в обраних групах проводять опитування з використанням валідизованого інструменту. Цей метод дає змогу обчислити вагу характеристик індексу на підставі значимості їхньої різниці в досліджуваних групах. Вагу кожної окремої характеристики ми обчислювали раніше в рамках процедури адаптації ІСХ Ворнера [Ковальская, 2019].

З метою перевірки критеріальної валідності нами було проведено опитування у двох групах, що істотно різняться в плані соціального статусу в координатах, заданих АІСХ Ворнера. Так, було опитано респондентів у двох різних адміністративних районах м. Києва, котрі суттєво різняться під кутом зору престижності району проживання. Очевидний наслідок таких розбіжностей, на наш погляд, виявляється й у відмінностях за іншими аспектами соціального статусу їхнього населення (зокрема, за рівнем доходів).

Перевірка конструктної та критеріальної валідності АІСХ Ворнера

Дизайн. З метою емпіричної валідизації було здійснено два дослідження — методичне опитування серед жителів Києва (результати були використані для конструктної валідизації) та методичний експеримент, спрямований на порівняння двох територіальних груп, що значимо відрізняються одна від одної за соціальним статусом (результати було використано для критеріальної валідизації).

Методичне опитування було проведено серед жителів Києва у два етапи: на першому етапі було опитано 100 респондентів (30.09.2017–28.11.2017, метод — самозаповнення). Вибірка побудована на базі шести квот, сформованих на підставі статі (2 категорії) та віку (3 категорії). З огляду на тему дослідження квоти серед молоді включали по 10 респондентів, а серед інших груп — по 20. Також було враховано район проживання респондентів. Так, було опитано по 10 респондентів у кожному районі. Метод самозаповнення було обрано з метою мінімізації ефекту інтерв'юєра при відповіді на запитання такої сензитивної теми, як рівень доходів [Мануильская, 2014].

Серед отриманих результатів передусім необхідно відзначити такі. По-перше, на запитання про дохід не дали відповідь 20 респондентів. Враховуючи сензитивність запитань цієї категорії, ми розглядаємо такий рівень відповідей як прийнятний. По-друге, були виявлені дві проблеми щодо використання запитання про тип будинку: невідповідність суб'єктивної оцінки класу новобудови та її реального класу (для встановлення якого будинки були перевірені відповідно до зазначених адрес), а також відсутність даних про рік будівництва приватних будинків. У першому випадку респонденти схильні оцінювати клас новобудов, у яких мешкають, як “комфорт”, тоді як об'єктивно вони часто належать до класу “економ”. При цьому самооцінка класу новобудов, в яких мешкають респонденти, як “бізнес” у більшості випадків збігається з реальним класом. Усього на першому етапі АІСХ Ворнера був обчислений для 70 анкет. Середнє значення індексу для всієї вибірки становило 25 балів, що відповідає верхній межі “верхнього нижчого” класу.

На другому етапі методичний експеримент передбачав опитування двох груп, що суттєво різняться з точки зору району проживання (не в географічному сенсі, а в сенсі статусу). У першій групі було опитано 57 респондентів, що дало 49 анкет, придатних для обчислення АІСХ Ворнера. Дослідження тривало від 1.11.2017 до 31.12.2017 року. Опитані респонденти репрезентували мешканців ЖК “Паркове місто” у м. Києві. Цей житловий комплекс належить до класу “бізнес” і, відповідно, за АІСХ Ворнера кодується як “престижний” за шкалою “район проживання”. У другій групі було опитано 53 респонденти, що дало 52 анкети, придатні для обчислення АІСХ Ворнера. Дослідження тривало від 15.12.2017 до 28.04.2018 року. Опитані респонденти репрезентували мешканців мікрорайону, що належить до Святошинського району м. Києва, окресленого вулицями Симиренка, Жолудева і проспектом Академіка Корольова. Цей мікрорайон переважно забудований панельними будинками до 1990 року будівництва, що дає підстави віднести його до категорії “середній рівень престижу” за шкалою “район проживання”.

Таким чином, для аналізу нами загалом було отримано 171 придатну для обчислення АІСХ Ворнера анкету.

Конструктивна валідизація. Як показники для конструктивної валідизації було обрано такі змінні: 1) інтегральна самооцінка соціального статусу за допомоги семибальної шкали (див. Додаток, п. 26); 2) суб'єктивна оцінка матеріального становища, у рамках якої респондентові пропонується оцінити власне матеріальне становище (див. Додаток, п. 29). Для оцінки зв'язку показників АІСХ Ворнера і зазначених змінних ми використовували коефіцієнт кореляції Спірмена.

Сила зв'язку становила відповідно $-0,505$ ($p < 0,01$) і $-0,434$ ($p < 0,01$). Додаткову інформацію можна одержати шляхом аналізу середніх значень АІСХ Ворнера для кожного із рівнів контрольних груп (див. табл. 2–3).

Як можна бачити, середні значення АІСХ Ворнера в отриманих групах відчутно різняться. Зокрема, показник респондентів, які оцінюють своє матеріальне становище як “грошей не вистачає навіть на придбання продуктів харчування”, сягає 30,1 бала, що відповідає “верхньому нижчому” класу. При цьому середнє значення для респондентів, які обрали варіанти від-

повіді “грошей достатньо для придбання необхідних продуктів і одягу, великі покупки доводиться відкладати” або “покупка більшості товарів тривалого користування (холодильник, телевізор) не викликає ускладнень, проте купити квартиру ми не можемо” становить 16,2 і 16,3 відповідно, що відповідає верхній межі “нижнього середнього” класу. Загалом отримані результати свідчать на користь конструктивної валідності АІСХ Ворнера.

Таблиця 2

Аналіз середніх показників між АІСХ і показником “Суб’єктивна оцінка матеріального становища”

<i>Альтернатива</i>	<i>Середнє</i>	<i>N</i>
грошей не вистачає навіть на придбання продуктів харчування	30,1	25
грошей вистачає тільки на придбання продуктів харчування	21,7	93
грошей достатньо для придбання необхідних продуктів та одягу, великі покупки доводиться відкладати	16,1	45
покупка більшості товарів тривалого користування (холодильник, телевізор) не викликає ускладнень, проте купити квартиру ми не можемо	16,2	4
грошей достатньо, щоб узагалі ні в чому собі не відмовляти	13,5	2
Загалом	21,2	169

Таблиця 3

Аналіз середніх показників між АІСХ і тестом інтегральної самооцінки соціального статусу за семибальною шкалою

<i>Альтернатива</i>	<i>Середнє</i>	<i>N</i>
1	28,9	6
2	29,6	15
3	23,8	36
4	20,8	70
5	16,1	41
6	19,5	2
7		0
Загалом	21,3	170

Критеріальна валідизація. Середні значення АІСХ Ворнера для жителів ЖК “Паркове місто” і мікрорайону Святошин суттєво різняться. У першому випадку середнє становить 13,6 бала (відповідає “верхньому середньому” класу), у другому – 24,1 бала (відповідає “верхньому нижчому” класу). Застосування *t*-критерію Стьюдента для випадків, коли не передбачається рівність дисперсій, говорить про статистично значимі результати ($t = -7,3$; $df = 64,7$; $p < 0,001$).

Додатково були перевірені середні показники таких характеристик індексу, як дохід, розмір (м²) житлової площі на людину, кількість предметів тривалого користування. Середній дохід на людину для жителів ЖК “Пар-

кове місто” становив 44 175 грн, кількість м² житлової площі — 23,5, кількість предметів тривалого користування — близько 10. Для жителів Святошинського району відповідні показники дорівнюють 9 856 грн, 17,1 м² і близько 6 предметів тривалого користування.

Отримані результати свідчать на користь “чутливості” методики. У цьому контексті цікавими є результати розподілу опитаних за різними класами (див. табл. 4).

Таблиця 4

Соціальний клас за АІСХ Ворнера

Клас	АІСХ, %	
	ЖК “Паркове місто”	Святошинський р-н м. Києва
Нижній вищий	4,1	0
Верхній середній	38,8	3,8
Нижній середній	53,1	42,3
Верхній нижчий	4,1	34,6
Нижній нижчий	0	19,2

**Оцінка надійності ІСХ Ворнера:
з приводу релевантності**

На окрему увагу заслуговує така важлива характеристика тесту, як надійність. Під надійністю ми, з одного боку, спираючись на думку Н. Паниної та Є. Головахи [Головаха, 1998], розуміємо *узгодженість* результатів, з іншого боку — *ретестову надійність*. Для оцінки узгодженості використовуються показники, побудовані на підставі коефіцієнтів кореляції. Також надійність стосується того, наскільки вимірювальний інструмент дає ті самі результати при повторному вимірюванні — *ретестова надійність*.

Щоб визначити конкретні процедури оцінювання рівня надійності АІСХ Ворнера, звернімося до визначення типу цієї методики. АІСХ Ворнера є композитним індексом. Про останній заведено говорити тоді, коли оцінки феномену, що підлягає вимірюванню, зумовлюються індикаторами, закладеними в методику (на відміну від шкали, коли йдеться про загальний чинник, що зумовлює значення індикаторів) [Дембицкий, 2017]. Аналогічний підхід використовує Дж. Едвардс [Edwards, 2000]. Так, він виокремлює два види моделей причинності залежно від природи інструменту: пряма рефлексійна модель (для шкал) і пряма утворювальна модель (для композитних індексів). Пряма рефлексійна модель, або модель латентної змінної (див. рис. 1), передбачає, що кожен з X_i вимірів перебуває під впливом конструкції $\xi(\lambda)$ і помилки вимірювання δ . Вимірювані індикатори розглядаються як прояви латентної змінної; виходячи з цього між ними існує зв'язок. Відсутність зв'язку між цими індикаторами свідчить про те, що вони не є проявом латентної змінної.

Своєю чергою, пряма утворювальна модель (див. рис. 2) передбачає зворотний (стосовно попередньої моделі) каузальний зв'язок. У цій моделі X_i

визначає конструкт η , тобто X_i є незалежними індикаторами, на підставі яких ми конструюємо η . Отже, наявність зв'язку між X_i не є обов'язковою.

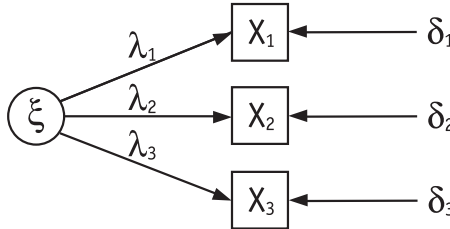

Рис. 1. Прямая рефлексійна модель

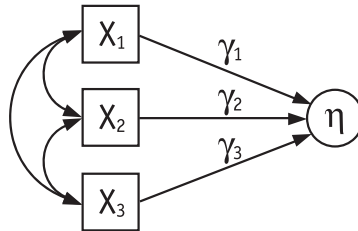

Рис. 2. Прямая утворювальна модель

Описана вище різниця між вимірювальними підходами визначає релевантність перевірки надійності інструменту вимірювання. Так, у разі роботи зі шкалою оцінювання внутрішньої узгодженості є обов'язковим. Разом з тим для обґрунтування якості вимірювального інструменту у формі індексу така перевірка позбавлена сенсу. У нашому випадку це означає відмову від процедури перевірки внутрішньої узгодженості.

Висновки

Наше дослідження продемонструвало, що AICX Ворнера характеризується прийнятними показниками конструктивної та критеріальної валідності. При цьому деякі труднощі в його використанні зумовлені чутливістю окремих запитань, що входять до складу основ індексу. У цьому сенсі перспективним напрямом подальшої методологічної роботи є розроблення прийомів створення такої комунікативної ситуації, що дасть змогу максимально знизити побоювання респондентів щодо своїх відповідей на запитання-індикатори AICX Ворнера за умов масових опитувань.

Також отримані результати є внеском у розроблення соціологічних вимірювальних інструментів, придатних для стратифікаційних досліджень в українському суспільстві. Зокрема, цей індекс можна використовувати для об'єктивного вимірювання соціального статусу серед різних груп українського соціуму. Водночас для використання AICX Ворнера у масових опитуваннях доведеться переглянути процедуру вимірювання характеристики “район проживання”, оскільки на цьому етапі вона передбачає локалізацію на підставі експертного опитування для кожного населеного пункту.

ДОДАТОК

*Кафедра методології і методів соціологічних досліджень
КНУ імені Тараса Шевченка*

Кафедра методології і методів соціологічних досліджень КНУ імені Тараса Шевченка проводить опитування з метою вивчення настроїв і загального становища населення міста Києва. Для опитування Ви були відібрані абсолютно випадковим чином. Нам дуже важливо, щоб анкету заповнили саме Ви, оскільки це забезпечить правильність процедури опитування та об'єктивність отриманих даних. Від Вашого особистого терпіння, сумлінності та щирості залежатиме якість усього опитування. Ми гарантуємо Вам конфіденційність Ваших відповідей. Усі отримані дані будуть аналізуватися тільки в узагальненому вигляді. Дякуємо за згоду взяти участь у нашому дослідженні!

У запитаннях 1–7 давайте поговоримо про Ваше останнє основне місце роботи

1 На основному місці роботи Ви:

- 1 – Найманий працівник → ПЕРЕХОДЬТЕ ДО ЗАПИТАННЯ № 3
- 2 – Працюю на себе
- 3 – Працюю у власному сімейному бізнесі
- 4 – Важко відповісти

2 Скільки у Вас працює (працювало) найманих працівників, якщо такі є (були) (вказіть кількість) _____

3 На основній роботі чи доводиться (доводилося) Вам управляти співробітниками та відповідати за їхню роботу?

- 1 – Так
- 2 – Ні
- 3 – Важко відповісти

4 Якщо Вам доводиться (доводилося) керувати, то за роботу скількох людей Ви несете (несли) відповідальність? (вказіть кількість) _____

5 Як називається (називалася) Ваша посада на основній роботі? (Будь ласка, опишіть якомога повніше, кількома словами (без скорочень та аббревіатур) _____

6 Якою саме діяльністю Ви займаєтеся (займалися) переважну частину робочого часу? _____

7 Яка підготовка / кваліфікація необхідна для виконання роботи?

- 1 – Ніяка чи незначна
- 2 – Кілька тижнів / місяців навчання
- 3 – Професійно-технічна освіта (ПТО) або кілька років досвіду роботи
- 4 – Середня фахова освіта (технікум, коледж)
- 5 – Базова вища освіта (бакалавр)
- 6 – Повна вища освіта (спеціаліст, магістр)
- 7 – Науковий ступінь (кандидат наук, доктор наук)
- 8 – Важко відповісти

8 Рівень Вашої освіти:

- 1 – Початкова, неповна середня
- 2 – Середня загальна
- 3 – Середня спеціальна (технікум, училище, коледж)
- 4 – Перший ступінь вищої освіти (бакалавр)
- 5 – Повна вища освіта (спеціаліст, магістр, аспірантура, науковий ступінь)
- 6 – Важко відповісти

9 Зазначте, будь ласка, тип будинку, в якому Ви зараз мешкаєте:

- 1 – “Дореволюційний” — до 1917 року будівництва
- 2 – “Сталінський період” будівництва — 20–50 роки ХХ століття
- 3 – Панельний будинок до 1991 року будівництва
- 4 – Цегельний будинок до 1991 року будівництва
- 5 – Новобудова починаючи від 1991 року (вказіть клас (підкреслити): економ, комфорт, бізнес, преміум)
- 6 – Приватний будинок (вказіть рік будівництва _____)
- 8 – Гуртожиток
- 9 – Тимчасове житло (бараки, казарми тощо)
- 10 – Інший
- 11 – Важко відповісти

10 Вкажіть, будь ласка, кількість м² на одну людину від загальної площі приміщення, де Ви зараз мешкаєте _____

11 Вкажіть, будь ласка, рік останнього внутрішнього ремонту помешкання (квартири, будинку, кімнати), де Ви зараз мешкаєте _____

Які предмети тривалого користування й у якій кількості знаходяться в помешканні, де Ви зараз мешкаєте (відзначте всі наявні предмети і вкажіть кількість їх):

- 12 – холодильник _____
- 13 – телевізор ламповий _____
- 14 – телевізор РК _____
- 15 – персональний комп’ютер (включно з ноутбуком) _____
- 16 – пілосос _____
- 17 – пральна машина _____
- 18 – посудомийна машина _____
- 19 – водонагрівач (бойлер) _____
- 20 – кондиціонер _____
- 21 – сушильна машина _____

22 Зазначте, будь ласка, чи є у Вашому житлі санітарний вузол (включно з туалетом, ванною чи душем, умивальником тощо):

- 1 – Так
- 2 – Ні → ПЕРЕХОДЬТЕ ДО ЗАПИТАННЯ № 24

23 Вкажіть кількість санітарних вузлів _____

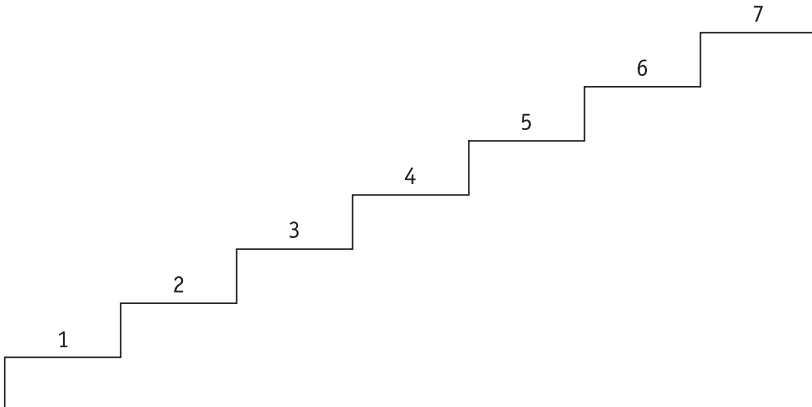
24 Чи є Ви власником (співвласником) помешкання, в якому мешкаєте?

1 – Так 2 – Ні 3 – Важко відповісти

25 Який рід Ваших занять на основному місці роботи?

- 1 – *Професійна робота*, наприклад така як:
лікар – учитель – інженер – художник – бухгалтер
- 2 – *Вища адміністративна робота*, наприклад така як:
банкір – управлінець у великій бізнес-структурі – чиновник
високого рангу – профспілковий чиновник
- 3 – *Службовець*, наприклад така робота як:
секретар – клерк – офіс-менеджер – бібліотекар
- 4 – *Робота у сфері торгівлі*, наприклад така робота як:
менеджер з продажу – власник магазину – продавець –
страховий агент
- 5 – *Робота у сфері послуг*, наприклад така робота як:
власник ресторану – співробітник міліції – офіціант – сторож –
перукар – військовослужбовець
- 6 – *Кваліфікований робітник*, наприклад така робота як:
майстер – механік – працівник друкарні – виготовлювач знарядь
праці – електрик
- 7 – *Напівкваліфікований робітник*, наприклад така робота як:
водій автобуса – робітник на заводі – тесляр – бляхар – пекар
- 8 – *Некваліфікований робітник*, наприклад така робота як:
різнороб – швейцар – некваліфікований робітник на фабриці
- 9 – *Робітник у сільському господарстві*, наприклад така робота як:
фермер – різнороб у сільському господарстві – водій трактора –
рибалка
- 10 – Важко відповісти

26 Уявіть собі, що на щаблях певної “драбини” розташовані люди з різним становищем у суспільстві: на найнижчому щаблі – ті, хто має найнижче становище, а на найвищому – ті, хто має найвище становище. На який із цих щаблів Ви поставили б себе?

27 Вкажіть, будь ласка, головне джерело доходу Вашої сім'ї, який одержуєте Ви чи будь-який член сім'ї:

- 1 — заробітна плата від усіх робіт
- 2 — чистий дохід від бізнесу, ферми чи ренти
- 3 — пенсія
- 5 — дивіденди
- 6 — соціальні виплати
- 7 — інші доходи, що їх одержуєте Ви чи будь-який член сім'ї
- 8 — Важко відповісти

28 Яким був середній місячний сукупний дохід Вашої сім'ї у грн за останні півроку в розрахунку на одну людину? Будь ласка, врахуйте надходження від усіх робіт, чистий дохід від бізнесу, ферми чи ренти, пенсії, дивіденди, соціальні виплати і будь-які інші доходи, які одержали Ви чи будь-який член сім'ї. *(Дохід на одного члена сім'ї визначається діленням сумарного доходу сім'ї на кількість членів сім'ї, включно з неповнолітніми дітьми _____ грн)*

29 Яка з наступних оцінок найточніше характеризує матеріальне становище Вашої сім'ї?

- 1 — грошей не вистачає навіть на придбання продуктів харчування
- 2 — грошей вистачає тільки на придбання продуктів харчування
- 3 — грошей достатньо для придбання необхідних продуктів та одягу, великі покупки доводиться відкладати
- 4 — покупка більшості товарів тривалого користування (холодильник, телевізор) не викликає ускладнень, проте купити квартиру ми не можемо
- 5 — грошей достатньо, щоб узагалі ні в чому собі не відмовляти
- 6 — Важко відповісти

30 Ваша стать: 1. Чоловіча 2. Жіноча

31 Ваш вік (кількість повних років): _____

Дякуємо за Ваші відповіді!

Джерела

Головаха, Е.И., Панина, Н.В., Горбачик, А.П. (1998). Измерение социального самочувствия: тест ИИСС. *Социология: методология, методы, математическое моделирование (4М)*, 10, 45–71.

Дембицкий, С.С. (2017). Комплексные измерительные инструменты в социологии. *Социологический журнал*, 3, 102–124.

Дембицкий, С. (2019). Розробка соціологічних тестів: методологія і практики її застосування. Київ: Інститут соціології НАН України.

Ковальська, Є.В. (2019). Адаптація індексу статусної характеристики Ворнера. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 3, 124–142.

Мануильская, К.М. (2014). Методический анализ вопросов о доходе. коммуникативные сбой как индикаторы качества. *Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены*, 4 (122), 41–59.

Паниотто, В.И. (1986). Качество социологической информации: (Методы оценки и процедуры обеспечения). Киев: Наукова думка.

Campbell, D.T., Fiske, D.W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological bulletin*, 56 (2), 81–105.

Edwards, J.R., Bagozzi, R.P. (2000). On the nature and direction of relationships between constructs and measures. *Psychological Methods*, 5 (2), 155–174.

Отримано 10.07.2020

References

Golovaha, Ye., Panina, N., Gorbachyk, A. (1998). Measurement of social well-being: the IISS test. [In Russian]. *Sociology: methodology, methods, mathematical modeling (4M)*, 10, 45–71. [= Головаха 1998]

Dembitskiy, S. (2017). Integrated measuring instruments in sociology. [In Russian]. *Sociological Journal*, 3, 102–124. [= Дембицкий 2017]

Dembitskiy, S. (2019). *Constructing sociological tests: Methodology and its use in practice*. [In Ukrainian]. Kyiv: Institute of Sociology, NAS of Ukraine. [= Дембицький 2019]

Kovalska, Ye. (2019). Adaptation of the Warner status characteristic index. [In Ukrainian]. *Sociology: theory, methods, marketing*, 3, 124–142. [= Ковальська 2019]

Manuilskaya, K. (2014). Methodical analysis of questions about income. communicative failures as indicators of quality. [In Russian]. *Public Opinion Monitoring: Economic and Social Change*, 4 (122), 41–59. [= Мануильская 2014]

Paniotto, V. (1986). Quality of sociological information: (Evaluation methods and support procedures). [In Russian]. Kyiv: Naukova Dumka. [= Паниотто 1986]

Campbell, D.T., Fiske, D.W. (1959). Convergent and discriminant validation by the multitrait-multimethod matrix. *Psychological bulletin*, 56 (2), 81–105.

Edwards, J.R., Bagozzi, R.P. (2000). On the nature and direction of relationships between constructs and measures. *Psychological Methods*, 5 (2), 155–174.

Received 10.07.2020

ЕЛЕНА КОВАЛЬСЬКА

Оцінка емпіричної валідності Адаптованого індексу статусної характеристики Уорнера

У статті подано результати емпіричної валідизації та перевірки рівня надійності Адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера (AICX Ворнера). Раніше нами було здійснено адаптацію ІСХ Ворнера, а також перевірено рівень теоретичної (очевидної та змістової) валідності.

У рамках перевірки рівня емпіричної валідності AICX Ворнера вимірювався рівень критеріальної та конструктивної валідності. Як емпіричну базу дослідження використано два опитування, проведені методом *face-to-face* інтерв'ю (2017–2018).

Критеріальну валідність перевірено в перебігу методичного експерименту, в якому здійснено порівняння двох груп, що істотно відрізняються з огляду на соціальний статус. В якості таких груп обрано респондентів у двох адміністративних районах м. Києва, що суттєво різняться за престижністю району проживання. Було встановлено, що середні значення AICX Ворнера в цих групах істотно відрізнялися, що свідчить на користь високого рівня критеріальної валідності.

Для перевірки конструктивної валідності було проаналізовано взаємозв'язки між різними показниками соціального статусу респондентів. Так, проаналізовано зв'язок показників AICX Ворнера з відповідями на запитання, спрямовані на пряме вимірювання самооцінки власного становища в суспільстві: 1) інтегральна самооцінка соціального статусу за до-

помоги семибальної шкали; 2) суб'єктивна оцінка матеріального становища, в рамках якої респондентів пропонують оцінити власний матеріальний стан. Середні значення АІСХ Ворнера у виокремлених групах за рівнем самооцінки суттєво відрізняються. Отримані результати свідчать на користь конструктивної валідності АІСХ Ворнера.

Стосовно перевірки надійності індексу зроблено висновок про доцільність вимірювання ретестової надійності інструменту. Відмова від вимірювання рівня узгодженості зумовлена особливостями причинності в композитних індексах.

Результати валідації Адаптованого індексу статусної характеристики Ворнера вказують на високий рівень емпіричної валідності інструменту.

Ключові слова: індекс Ворнера, соціальна стратифікація, валідація

ЕЛЕНА КОВАЛЬСКАЯ

Оценка эмпирической валидности Адаптированного индекса статусной характеристики Уорнера

В статье представлены результаты эмпирической валидации и проверки надежности адаптированного индекса статусной характеристики Уорнера (АИСХ Уорнера). Ранее была осуществлена адаптация ИСХ Уорнера, а также проверен уровень теоретической (очевидной и содержательной) валидности.

В рамках проверки уровня эмпирической валидности АИСХ Уорнера измерялся уровень критериальной и конструктивной валидностей. В качестве эмпирической базы исследования использованы два опроса, проведенные методом face-to-face интервью (2017–2018).

Критериальная валидность проверена посредством методического эксперимента, в котором сравнивались две группы, существенно отличающиеся в плане социального статуса. В качестве таких групп были выбраны и опрошены респонденты в двух административных районах г. Киева, существенно различающихся с точки зрения престижности района проживания. Было установлено, что средние значения АИСХ Уорнера в данных группах существенно различались; это свидетельствует о высоком уровне критериальной валидности.

Для проверки конструктивной валидности проанализированы взаимосвязи между различными показателями социального статуса респондентов. Так, была проанализирована связь показателей АИСХ Уорнера с ответами на вопросы, направленные на прямое измерение самооценки своего положения в обществе: 1) интегральная самооценка социального статуса с помощью семибальной шкалы; 2) субъективная оценка материального положения, в рамках которой респонденту предлагается оценить собственное материальное положение. Средние значения АИСХ Уорнера в группах, выделенных на основании показателей самооценки, ощутимо различаются. Полученные результаты говорят в пользу конструктивной валидности АИСХ Уорнера.

В отношении проверки надежности индекса сделан вывод о целесообразности измерения ретестовой надежности инструмента. Отказ от измерения уровня согласованности обусловлен особенностями причинности в композитных индексах.

Результаты валидации Адаптированного индекса статусной характеристики Уорнера указывают на высокий уровень эмпирической валидности инструмента.

Ключевые слова: индекс Уорнера, социальная стратификация, валидизация

YELIENA KOVALSKA

Empirical validation of the Adapted Warner status characteristic index

The paper presents the results of empirical validation and verification of the reliability of the Adapted Warner status characteristic index (Warner's AISC). Earlier, the adaptation of Warner's

ISC was carried out, and the level of theoretical (obvious and substantial) validity was checked. As a part of checking the level of empirical validity of Warner's AISC, the level of validity by criteria and construct validity was measured. Two face-to-face surveys (2017–2018) were used as the empirical basis for the study.

The validity by criteria was tested through holding a methodical experiment, that comparing two groups which differed significantly in terms of social status. Respondents in two different administrative districts of Kyiv were selected as such groups. The level of prestige of the district of residence differs significantly in terms of prestige. There were found that the mean value of Warner's AISC in these groups differed significantly, which indicates a high level of validity by criterion.

The relationships between the different indicators of the social status of respondents have been analyzed to test the level of validity of construct. Thus, the relationship between Adapted Warner's Status characteristic index indicators and the results of the questions aimed at directly measuring the self-assessment of their position in society was analyze: 1) integral self-assessment of social status using a seven-point scale; 2) a subjective assessment of the financial situation, within the framework of which the respondent is asked to assess his own financial condition. The mean values of Warner's AISC in the deferent groups by the level of self-esteem differ significantly. The results obtained speak in favor of the construct validity of Warner's AISC.

With regard to the reliability of the index, it has been concluded that it would be useful to measure the retest reliability of the instrument. Because of the causality characteristics of the composite index we can't use assessment of usability.

The validation results of the Adapted Warner status characteristic index indicate a high level of empirical validity of the instrument.

Keywords: Warner index, social stratification, validation